

Mennta- og Menningamálaráðuneytið

Skrifstofa menningastofa

Reykjavík, 7. mars 2019

Efni: Umsögn um drög að reglugerð um stuðning við útgáfu bóka á íslensku.

Vísað er til máls nr. S-57/2019 í samráðsgátt stjórnvalda, Ísland.is, en með því var leitað eftir umsögnum um drög að reglugerð um stuðning við útgáfu bóka á íslensku.

Umsögn þessi er send af hálfu FRÍSK, Félags rétthafa í sjónvarps- og kvíkmyndaiðnaði og SVP, Samtök verslunar og þjónustu. Félagsmenn FRÍSK eru helstu sjónvarpsstöðvar, myndefnisveitur og kvíkmyndahúsaiðnaðurinn hér á landi.

Í fyrirbyggjandi reglugerðardrögum er gert ráð fyrir endurgreiðslu 25% tiltekins kostnaðar sem fellur til vegna útgáfu bóka á íslensku. Tilgangurinn er m.a. að stuðla að aukinni bókaútgáfu á íslensku en mennta- og menningarmálaráðherra m.a. rakið ástæðu minni bókaútgáfu til aukinnar notkunar almennings á samfélagsmiðlum og þar með minni neyslu bóka.

Það er í raun óumdeilt að bækur gegna lykilhlutverki, bæði í menntakerfinu og utan þess, þegar kemur að miðlun sögu, þekkingar og reynslu til þeirra kynslóða sem eru að vaxa úr grasi hverju sinni. Þær gegna einnig gífurlega mikilvægu hlutverki þegar kemur að því að treysta og viðhalda móðurmálinu, íslenskri tungu.

FRÍSK fagnar því að til standi að styðja við bókaútgáfu á Íslandi en jafnframt rétt að koma því á framfæri að stuðningsaðgerðirnar eru of þröngar í menningarlegu tilliti. Óhjákvæmilegt er að taka tillit til þess að bækur eru ekki eini miðillinn sem líður fyrir aukna notkun á samfélagsmiðlum og erlendum efnisveitum.

Rétt er að benda á að félagsmönnum FRÍSK er lögum samkvæmt skylt að talsetja og texta allt efni sem þeir senda út, sýna og gefa út og þeir hafa því afar mikilvægu hlutverki að gegna þegar að því kemur að viðhalda og styrkja notkun á íslenskri tungu. Sambærileg skylda hvílir ekki á erlendum efnis- og fjölmiðalveitum og þær bera því engan kostnað af slíku hlutverki.

Kostnaður félagsmanna FRÍSK við talsetningu og textun er í kringum 500 millj. kr. á ári hverju. Í núverandi rekstrarumhverfi er sá kostnaður svo gífurlegur að hann skerðir rekstrargrundvöll félagsmanna umtalsvert og setur félagsmenn í erfiða stöðu í sífellt harðnandi samkeppni við erlenda aðila. Að mati FRÍSK mæla sterk rök með því að hið opinbera styðji við bakið á þeim sem bera texta- og talsetningarskyldu samkvæmt ákvæðum fjölmiðlalaga með sambærilegum hætti og ætlunin er að gera í tilviki bókaútgefenda.

Það er ljóst að stuðningur við aðila sem texta og talsetja efni þarf lagastoð og ráðherra er ekki unnt að bregðast við með útvíkkun á gildissviði reglugerðardraganna. FRÍSK er hins vegar á þeirri skoðun að með

lögum um stuðning við útgáfu bóka á íslensku og reglugerðardrögunum hafi ráðherra markað stuðningi við fyrirtæki sem geta stuðlað að eflingu íslenskunnar góðan farveg. Sambærileg rök standa til þess að stutt verði við bakið á fyrirtækjum sem texta og talsetja efni og við á í tilviki bókaútgefanda í ljósi þeirrar stöðu sem tungumálið stendur frammi fyrir.

FRÍSK vilja nota tækifærið og lýsa sérstökum áhyggjum af stöðu talsetts barnaefnis en það hefur færst mjög í aukana að innlendir og erlendir framleiðendur talsetji ekki barnamyndir og þætti sem sýndir eru hér á landi þar sem þeir telja það ekki svara kostnaði. Nú þegar eru dæmi um fjölmargar fjölskyldu- og barnamyndir (sérstaklega leiknar) frá erlendum framleiðendum (þ.m.t. Disney) sem ekki hafa verið talsettar í ljósi hás kostnaðar. Þá hefur dregið úr kaupum innlendra aðila á erlendu fjölskyldu- og barnaefni frá sjálfstæðum erlendum framleiðendum af sömu ástæðum. Er staðan sú að kostnaður við talsetningu dregur úr fýsileika þess að talsett efni sé sýnt í kvikmyndahúsum sem aftur væri síðar sýnt í sjónvarpi.

Svo virðist vera að ungt fólk nýti sér erlendar efnisveitur í auknum mæli. Slíkar efnisveitur hafa þegar náð mikilli hlutdeild í markaði sem íslensk fyrirtæki hafa keppt á. Af könnun Gallup frá mars 2017 má leiða líkur að því að innlendir aðilar og rétthafar verði af tæplega 1,7 milljarðs kr. viðskiptum árlega vegna innlendra notkunar á Netflix og sambærilegum þjónustum. Sú fjárhæð hefur líklega hækkað frá þeim tíma. Erlendu myndveiturnar njóta gríðarlegrar stærðarhagkvæmni sökum umfangs starfsemi sinnar og við það bætist að þeim er hvorki skylt að talsetja né texta efni sem aðgengi er að hér á landi. Sýnt þykir að samkeppnin mun eingöngu harðna til framtíðar litið. Eigi þau fyrirtæki sem bera talsetningar- og textunarskyldu að gegna sínu hlutverki munu þau þurfa alla þá hjálp sem hægt er að veita til að standa undir kostnaði af þeim sökum. Að mati FRÍSK mundi stuðningur við textun og talsetningu hvetja fyrirtækin áfram í því efni.

Rétt að geta þess að virðisaukaskattur í lægra þrepi er lagður á viðskipti með bækur og hefur svo verið um nokkra hríð. Flutningur bóka í neðra þrep virðisaukaskatts átti sér stað í þeim yfirlýsta tilgangi að stuðla að bókaútgáfu sem menningarefnis. Þjónusta myndefnisveita (VOD) og sala aðgöngumiða í kvikmyndahús (en kvikmyndahús talsetja og texta um þriðjung á því efni sem sýnt er á Íslandi) ber hinsvegar enn virðisaukaskatt í almennum, 24%, þrepi. Aðgerðir stjórnvalda hafa hingað til ekki snúið að þessum miðlum þrátt fyrir minnkandi áhorf og aðsókn.

Að lokum er rétt að benda á að samkvæmt könnun Capacent frá 2016 telja 83% landsmanna mikilvægt að erlent sjónvarps- og kvikmyndaefni sé talsett eða textað. Almennigur er því enn afar móttækilegur fyrir íslensku tungumáli við neyslu slíks efnis. Að mati FRÍSK er því einmitt um þessar mundir lag til að bregðast við og horfa með víðari hætti til þeirra aðila sem hafa hlutverki að gegna við að vernda tungumál okkar og menningu.

Virðingarfyllt,

Hallgrímur Kristinsson

Formaður FRÍSK

Benedikt S. Benediktsson

Lögfræðingur SVP